

Светлана Иванчевић

КОМПЛЕКС МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ МОГУЋНОСТ РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ

УВОД

Зграда бившег Министарства просвете¹ сачувана је као просторни комплекс састављен од три објекта који су структурно настали у временском периоду од 1870—1925. г. и докриваних простора који су их функционално повезивали.

Најстарији објекат, не само у оквиру овог комплекса, већ и у оквиру фронта улице Српских владара, је породична кућа из 1870/71. г. грађена према пројекту арх. Александра Бугарског. Објекат је претрпео трансформацију 1912. г. када је саграђено дворишно крыло (средњи објекат у оквиру комплекса) и извршена реконструкција уличне фасаде са декоративном обрадом интеријера главног објекта и прилазног ходника, по пројекту арх. Владимира Танасијића.

1924. године изграђен је трећи објекат² у дубини паркете између спратности, што је условила и делимично претворена на релацији улице Српских владара и промаза из Девојачке улице до границе паркете у замеду уличног фронта и самог блока. Нарастање функција и делатности Министарства просвете пружа и сложивту слику развоја српске државе, од Кнежевине Ср-

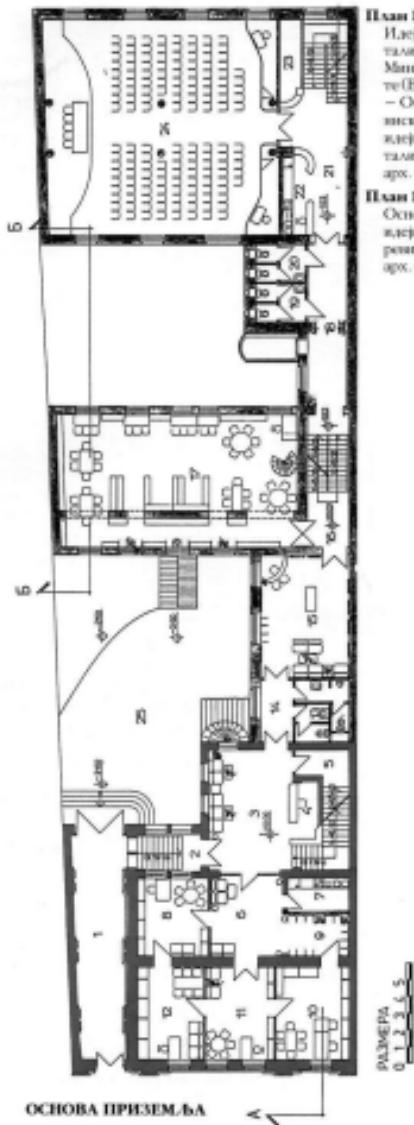
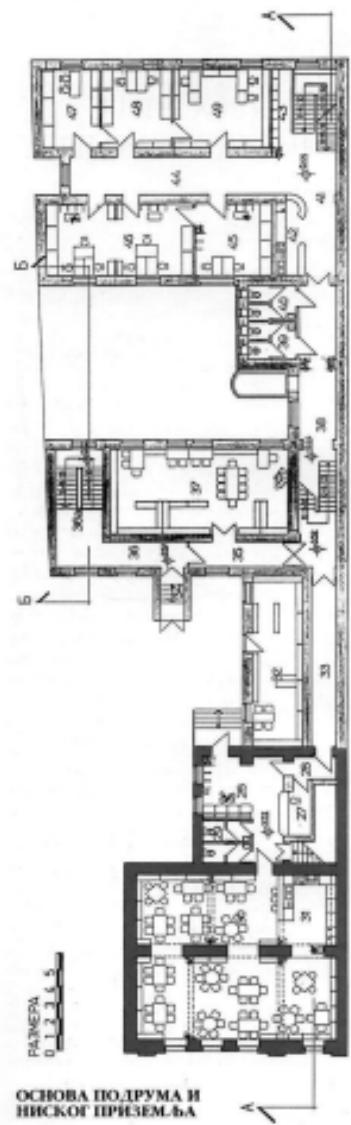
бије, преко Краљевине Србије и формирања нове југословенске државе — Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Изузев рестаурације фасаде најстаријег објекта из улице Српских владара, која је урађена на основу инвестигационо-техничке документације рађене у Заводу за заштиту споменика културе града Београда³, други радови на објекту нису рађени. Из тих разлога најчешће се потреба за ревитализацијом целог комплекса бившег Министарства просвете, сада у функцији Вукове задужбине, институције која слојевитошћу својих дисциплина — културно-историјске, научне, уметничке и едукативне заслужује простор за несметано функционисање свих својих делатности у условима споменичког комплекса, где су мере техничке заштите у погледу очувања постојећих вредности ригорозне.

Цел комплекс зграда бившег Министарства просвете данас је, генерално осигураван, у лошем стању.

Главни, најстарији и највреднији улични објекат, није у функцији. Пролазни ходник је у изузетно лошем стању. Зидно сликарство Драгутине Илић-Стријија — Медена-ка је у друрутном стању, као и подови, плафони и делови зидних покриви-

1. Милојко Гордић, Зграда Министарства просвете, Београд 1996, Вукова задужбина, Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, 1996.
 2. По пројекту арх. Јаке Танасијића водећи је требаји објекат у коме су смештене кандидатске и службe развијених министарстава нове југословенске државе.
 3. Ада Слободан Николић, Пројекат рестаурације фасаде 1980. арх. Светлана Иванчевић, Пројекат рестаурације фасаде 1986., обнова фасаде изведена 1986. године.

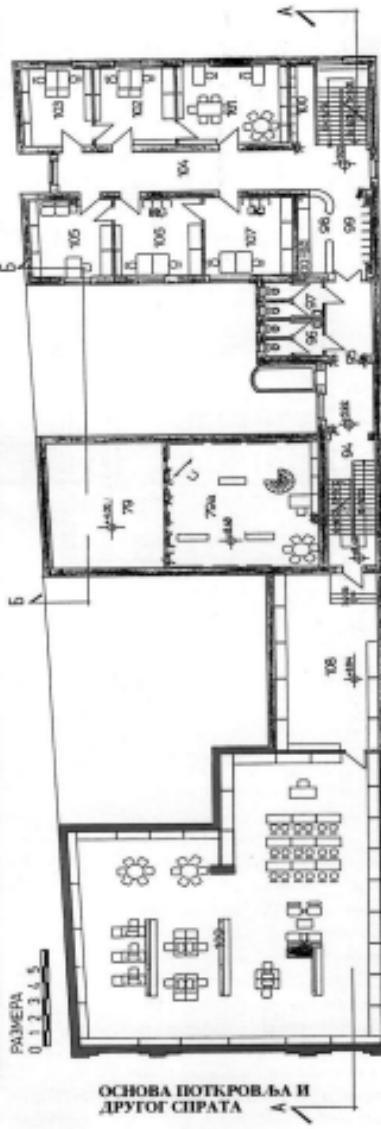
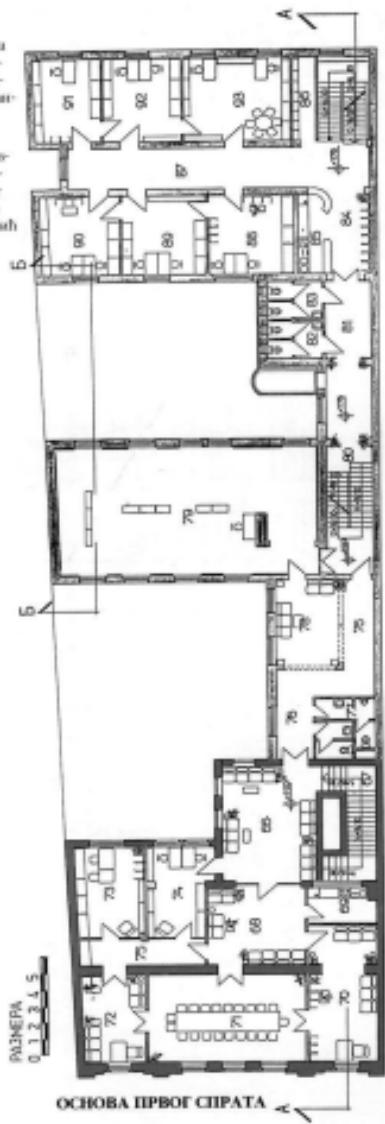

План III

Основа I спрата
— идејни пројекат
реконструкције арх. С. Иванчевић

План IV

Основа поткровља
и II спрата —
идејни пројекат
реконструкције арх. С. Иванчевић

ОСНОВА ПОТКРОВЉА И
ДРУГОГ СПРАТА

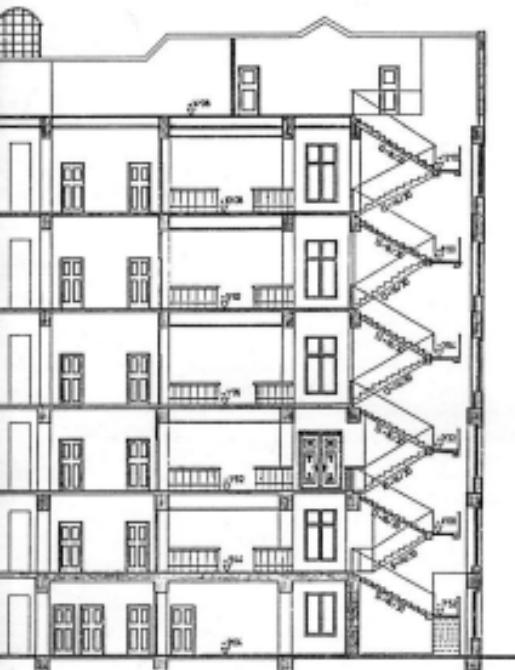
на. Унутрашњост објекта са предњим ентеријером видне облоге – трапвертин, лекоративне ламперије, ограде степеништа са богатом профилирајем, декоративни столарија, плафони, подови, осветљење и сл.) мора се у потпуности рестаурирати и вратити у аутентично стање. Исто се односи и на подружијски простор, где се аутентичност конструкцијског склопа (деловничко-изидани луци и склони) може вратити у првобитно стање у функцији нових намена.

Други објекат, лодџиран по ширини парцеле на средини комплекса, окружен са обе стране двориштима, састоји се од сутерена, приземља, спрата и таванског простора.

Фасаде су дотираје, као и столарија, подови и кроњи покривач. Конструктивни склоп је у реалтину добром стању. Приступ објекту могућ је и преко првог дворишта, а фасадику везу између објеката и поседаљег објекта из 1924. г. није могуће данас остварити преко друге слободне површине, обзиром на

подзид, насип и знатну денивелацију терена.

Трећи објекат, насок спратности, који се састоји из сутерена, високог приземља, приземља, три спрата и поткровља, данас је у функционалном смислу лодџиран, обзиром да не постоји незадисан прилаз овом објекту, а ће се комуникација остварити преко улице Српских владара, са пролазом кроз главни објекат. Веза комуникацији је отежана постојењем степеншиштем, јер су никој главног и средњег објекта, као и комуникације која их повезује

План V

Пресек А-А – идејни пројекат
ревитализације арх. С. Иванчевић

у односу на етаже последњег објекта, висински неусаглашавање.

Систем инсталација трејана, електротехничких инсталација, водовод и канализације је дотрајао, па се ревитализацијом целог комплекса, предвиђа и високоважна и прилагођавање савременој технологији у светлу нових норма.

За ревитализацију целог комплекса Вукова задужбина је израдила адекватан програм на основу кога се приступило изради идејног пројекта.

МОГУЋНОСТ РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ КОМПЛЕКСА

Објекти у комплексу садашње Вукове задужбине, сукцесивно настајали у складу са развојем спрске драконости и проширењем делатности бивше Министарства просвете, у функционалном погледу нису међусобно повезани на оптималан и адекватан начин.

Оба дворишта, формирани по изградни средњег објекта, данас су нефункционална; посебно отворен простор између другог и трећег објекта, који је денивелисан формирањем поднiza и насипа уз средњи објекат и данас није искоришћен за адекватан начин.

Објекти локирани по ширини парцеле, спонтано настали да задовоље потребе раста служби Министарства просвете, везани су недовољном комуникацијом, узаном и

нефункционалном у дужини од преко 50 м.

Прилаз последњем објекту, што се сматра крајње неповољним, је из главног уличног објекта, преко уске, дугачке комуникације. У даљашњим условима, скоро је немогуће обезбедити да појединачни објекти у оквиру комплекса ради неизвесно један од другог, што се назиће као императив, посебно у оквиру служби и делатности које нису искључиво интерне у склону Вукове задужбине, већ имају и јавни карактер.

Програм Вукове задужбине за ревитализацију целиог комплекса простирају амбициозан, са тенденцијом развоја својих делатности и у будућности, управо указује на „такву“ везу у погледу комуникација међусобног кореспондирања сва три објекта искључиво преко постојеће ободне тангентне и неконфорне комуникације.

У циљу бољег решења и функције сва три објекта, пројектом је предвиђено увођење нове комуникације, како би се неханизам од садашњег везног комуникационог тракта остварно директан приступ објекту локализован најдаље од улице и активираше оба дворишта, од којих је данас једно делimično у функцији, а друго се уопште не користи.

Прво двориште потребно је измешавати да варијансе могуће коте терена, како би се обезбедило адекватан приступ подруму уличног објекта као и прилаз средњем објекту, и како би симо двориште могло да прими назену баште – гладилница за позориште, уметничке, филмске и књижевне сусрете, промоције одређених програма и делатности и сл.

Пројектом се предвиђа формирање додатне комуникације пре-

ко првог дворишта – баште, кроз средишњи објекат у коме је смештено степенитеље до коте терена – ниво другог дворишта. Са платоа дворишта омогуће је директан приступ последњем објекту. Уз нови улаз у последњи објекат у оквиру комплекса формира се лифт који је највећим прописима неопходан код објекта спратности више од четири етаже.

У објекту најниже волумена потребно је обезбедити и резервио степенитеље за евакуацију, сходно највећим техничким прописима.

Овајаквим концептом, у светлу нових садржаја, заштићен је сваки од појединачних објеката, без нових доградњи, а приобитни функционално-конструктивни склоп је сачуван у целини, уз побољшање и растерење постојеће комуникације и смањење фреквencије посетитела и стручних служби кроз први, највреднији објекат.

Улични објекат по својим предностима архитектуре и ентеријера, далеко најзначајнији, задржава се у потпуности, како у функционално-конструктивном склону, тако и у погледу очувава ентеријера.

Најпрепрезентативније садржаје Вукове задужбине прихвата овај објекат – улазни хол, просторија за управу Вукове задужбине у приземљу, свечана дворава Задужбине на првом спрату са кабинетима председника Скупштине и председника Управног одбора задужбине, редакција листа „Задужбина“ и календара „Даница“, просторија за легате писаца, уметника и задужбинара као и организација Вукове задужбине.

Подрум и поткровље уподе се у функцију. Поткровље је намењено кабинетима скупштиног карактера из различитих области и вештине

(библиотица и компјутери, курсеви страних језика и сл.).

Клуб Вукове задужбине лоциран је у подруму са пратећим просторијама и опремом уз поштоване аутентичног функционално-конструктивног склона.

Аутентични прилаз подруму је из препрезентативног хола поред информативног павиљона, а независан улаз поставља се из првог дворишта отварањем препрезентативног улаза са надстрешницом – маркизом уместо садашњих неугледног и нефункционалног.

У великом тракту у оквиру постојеће главне и једине комуникације задржавају се мокри чаорови уз обезбеђене конфорне прилазе, као и чајних кухиња, у уличном објекту на местима која су основним пројектом предвиђена.

Независан приступ средишњем објекту могућ је из дворишта уз рестаурацију садашњег улаза. У сутерену средишњег објекта формира се ново степенитеље до најниже коте терена другог дворишта, преко кога се директно улази у велики тракт између другог и трећег објекта у оквиру комплекса. Постављање лифта панорамског карактера који једним излазом из оквира постојећег габарита, а у непосредној је вези са другом постојећом вертикалном комуникацијом – степенитељем, услољено је спратношћу објекта, обзиром да се највећим прописима лифт као комуникација мора формирати код волумена који садржи више од четири етаже.

Панорамски лифт, као вертикални акцент, у ликовно-обликовном смислу обогатиће простор друге слободне површине – баште дворишта. Уређење челиг платоа отвара могућност за оптимално коришћење другог слободног просто-

ра у оквиру комплекса, у функцији новог, атрактивног садржаја.

Средњи објекат на парцели, други по хронолошком настанку предвиђен је за следеће садржаје: библиотеку, читаоницу и галерију слика, историјске, етнографске, педагогичке и друге изложбе, презентацију књига, уџбеника и школске опреме, фотографија, архивске грађе, за монографске и студијске изложбе и сл., и може да функционише независно од осталих објеката у комплексу. Овакви садржаји могу се презентирати и на отвореном простору другог дворишта, баште која је пројектом такође предвиђена за репрезентативну намену.

Формирањем новог степенништа, за оптимални приступ трећем објекту, отвара се могућност за градњу додатне две етаже испод сутерена, склањањем васине и поднога, како би се обезбедио простор за даљи раст служби у функцији Вукове задужбине, а слободни простор између последњих два објекта максимално искористио.

Трећи објекат, данас има приступ преко пролаза из Девојачке улице и преко велиог тракта са прилазом из главног, уличног објекта.

Сутерен и ниско приземље, релативно су малех спратних висина (око 3,00 м) па се у овим етажама предлаже смештај помоћних делатности у функцији Вукове задужбине (читамарија, магарин, фотолабораторија, смештај књига и публикација, архив и документација, економат, радионица домаћа и сл.).

У приземљу овог објекта планирана је дворана за предавања, разговоре, трибине, монографске и студијске изложбе итд.

Остале етаже користе се за преостале намене из програма, са простором који може и у будућности да прими садржаје у складу са развојем делатности Задужбине. Свака од етажа снабдевена је чајном кухињом и мокрим чвртом.

У трећем објекту успоставља се и резервоар-степениште за евакуацију, које се мора поставити по важећим противпожарним и другим прописима, посебно у околностима када је објекат лоциран више од 50 м од улице, у замењу парцеле.

Потповоље се може ставити делимично у функцији (обзором на постојећу висину, конструкцију и шатабикових равни, које се задржавају), формирањем две мање стамбене јединице или неког другог садржаја по програму Вукове задужбине.

Пројектом су предвиђене све потребне инсталације за Дом Вукове задужбине, односно делатности и садржаје који су програмом заступљени бинсталације централног грејања, климатизације, вентилације и прометривања, електротехничке инсталације рик и слабе струје – аларм и јављачи пожара, водовода и канализације, противпожарне заштите и др.).

Ентеријер главног објекта (са примазним ходником) ресторира се, а остале просторе обрађују у светлу примене савремене технолошке опреме и материјала естет-

ски примерених и трајних, прилагођених за најразновиднији осветљај, акустику, одржавање сталне температуре и влажности ваздуха, смештај аудио-изузетних средстава архивске грађе, књига, културних добара и сл.

Основни концепт ревитализације комплекса почива на чинионици да, комплекс биншег Министарства просвете, проглашен за културно добро од великог значаја за Републику Србију мора да сачува све присутие, аутентичне вредности, а да се мерама тешкичке заштите дате кроз конзерваторске услове Завода за заштиту споменика културе града Београда, кроз пројекат ревитализације, чува како комплекс у целини, тако и сваки од објеката појединачно, без додатних трагова и промиријена постојећих лабарита и волумена.

Поковују околност, код ревитализације споменичког комплекса представља и будућа намена – Дом Вукове задужбине, која ће на набојима начин продолжити просветну мисију коју је комплекс објекта примио кроз период од једног века.

Слојевитост функција и делатности Вукове задужбине, квалитет је више, у процесу ревитализације споменичког комплекса Министарства просвете. Вукова задужбина као институција чија се делатност састоји из ниса значајних дисциплина из области културе и просвете, науке, историје, уметности, надамо се, у новом руку заузимаће високо место у животу Београда и Србије.

R e s u m e

Svetlana Ivančević

THE MINISTRY OF EDUCATION COMPOUND

The compound which once housed the Ministry of Education is made up of three buildings, raised successively between 1870 and 1925, and a courtyard connecting them functionally.

In order to achieve an overall revitalization of this compound and to put into use all three elements of this complex, as well as the other independent spatial units, the proposed project suggests introducing new communications leading across two courtyards and enabling direct access to both the central and the rear building.

This concept, in accordance with the function of the new elements and without introducing any new constructions, protects each existing building and preserves the original functional/constructional compound in its entirety while improving and fa-

cilitating the traffic of visitors and employees through the front building, a monument of great architectural value.

The future function of this cultural monument, as the seat of the Vuk Foundation, is a favorable circumstance. Due to this function, following the planned revitalization, this structure will continue to serve in the mission of enlightenment as it already has for over a hundred years.

The numerous and multifaceted functions and activities of this institution are certainly a welcome element in the process of revitalization of the compound. We hope that in its new quarters and as an institution of culture, education, science, history and art, the Vuk Foundation will assume a high position in the cultural life of Belgrade and Serbia.